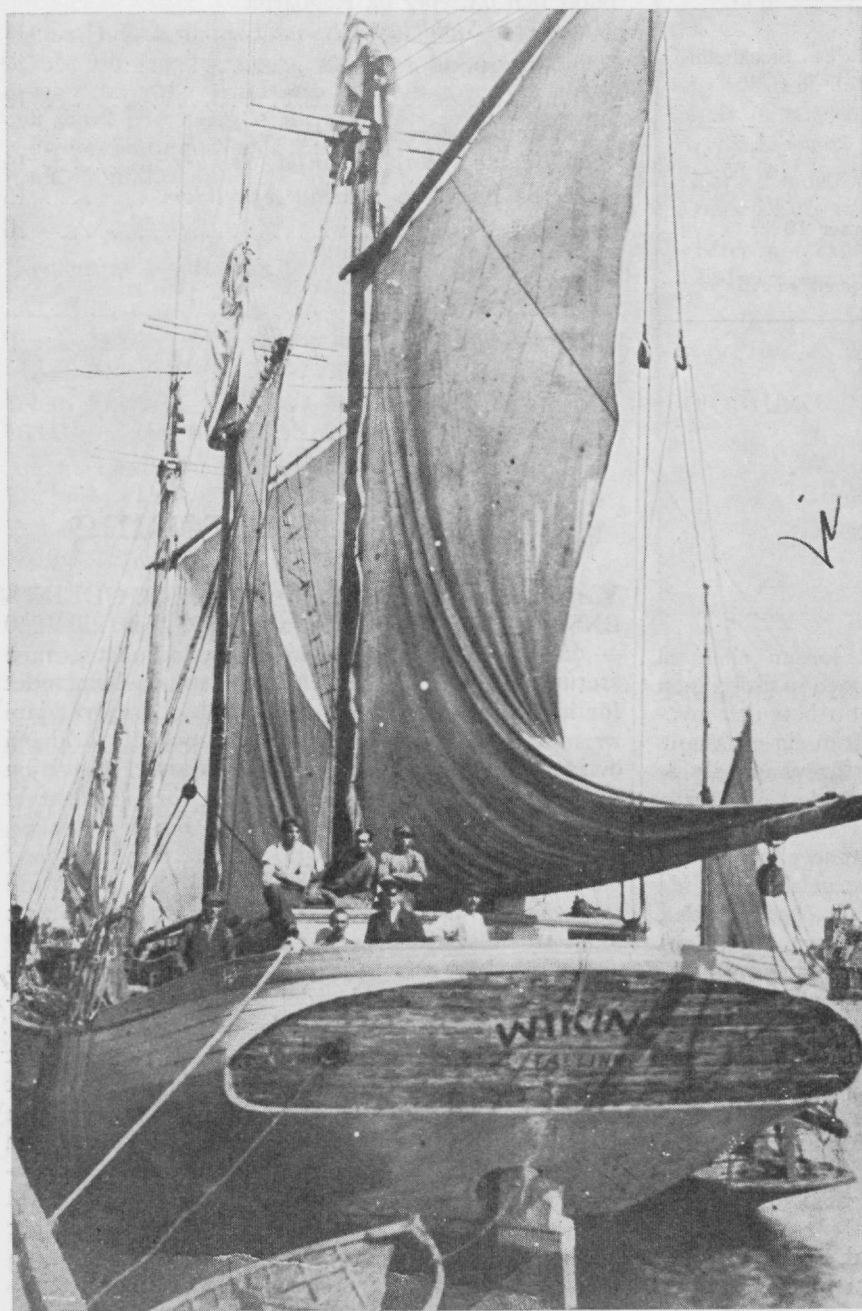

KUSTBON

Nr 1 Årgång 29

ORGAN FÖR
ESTLANDSSVENSKARNA I SVERIGE

Mars 1972

"Wiking", enda tremastaren i bygden. Bruttodräktighet 100 ton, köllängd 75 fot. Byggd 1920/21 i Dyrhamn; båtmästare Johan Heyman. Båtlag: Johan Heyman, Mats Klippberg, Paul Dans och Matias Vesterberg. — 1925 såld till Kolga.

Utgiven av Svenska Odlingens Vänner

Ansvarig utgivare: *Hugo Mickelin*

Redaktör: *Viktor Aman*

Redaktionssekreterare: *Lars Broman*

I redaktionen: *Alf Heldring, Alex. Samberg,
Alex Treiberg*

Red. och exp. Eknäsvägen 2, 112 64 Stockholm

Kustbons postgiro: 19 72 07-4. Tel. 56 16 37

Utkommer 1972 med fyra nummer

Prenumerationspris 1972 24 kronor

Annonispris: 1/1 250:—, 1/2 130:—, 1/4 65:—
1/8 40:—

Förlovnings-, vigsel- och födelseannonser 10 kr

Dödsannonser 60 kr.

Stockholm 1972. Bröderna Lagerström AB

Innehåll

Vid havet av <i>VA</i>	2
Vi och vår förening av <i>Hugo Mickelin</i>	
Kallelse till årsmöte	3
Rågöbornas danslag av <i>KCE</i>	
"Linknopp-särk!" av <i>Nils Tiberg</i>	4
Glipe av <i>Tomas Dreijer</i>	5
Sjöfarten bland estlandssvenskarna av <i>Lars Lindström</i>	6
Tungomål är svårt	9
Fisket på Rågöarna av <i>I. A—n</i>	10
Båtar och båttyper på Rågöarna av <i>Anton Stahl</i>	11
I språkets spegel av <i>H. L.</i>	12
Avlidna	12
Vassbuken — silvret ur sjön av <i>Johannes Koppelman/A. Samberg</i>	14
Fisket på Nargö av <i>Martha Appelblom</i>	15
Bemärkelsedagar	16

Vid havet

Kustborna sökte sin bärgning i jorden eller på sjön. Jorden fanns där alltid, fast och pålitlig men inte alls givmild. I utbyte mot träget arbete och mycket gödsel lämnade den motvilligt ifrån sig en knapp skörd. Kustbygdens folk måste därför vända sig åt havet till för att få den utkomst som de njugga jordarna förvägrade det.

Det reser sig en förtjusning över ett segelfartyg. För jordträlen, som vid sitt årder ser segelskutan glida fram genom sunden och sträva ut mot öppna viddar, är hon sinnebilden av frihet och äventyr. Med hoppets vind i seglen går hon mot främmande stränder. Vål vet han, att det är prosaiska ting hon bär i lasten — potatis eller ved — men hon bär även förhoppningar om större avkastning än vad böckandet i jorden någonsin kan ge.

Så är det med fiskebåten ock.

En stor del av innehållet i detta nummer av Kustbon samlar sig kring dessa näringsgrenar, kring livet vid havet, med havet. Det har behagat oss att i dessa vårbrytningstider, då havet snart går öppet och strömmingstimmen vänder mot land, i minnet återuppliva gångna år av fiske och sjöfart. De som själva var med skall kunna känna igen sig, och du som själv aldrig var skutägare eller fångstman, vet ändå att segla är nödvändigt och att fisk är gott.

VA

Vi och vår förening

Vår estlandssvenska förening SVENSKA ODLINGENS VÄNNER verkade från år 1909 fram till 1940 — då ryssarna avbröt dess ideella verksamhet — men återuppstod den 29 mars 1945 i det nya hemlandet för att bli en talesman för vårt folk och en räddare av minnen åt våra efterkommande och åt världen i övrigt. Våra föregångare på andra sidan Östersjön har under svåra omständigheter fått föra kulturarvet vidare; nu är det vår uppgift. Och om vi betänker, att vårt släktled är det sista, som verkligen upplevt vår estlandssvenska hembygd och ännu kan och vill tala våra gamla dialekter, då känns ansvaret för oss ännu större. Tidsfristen har blivit mycket kort.

Det är här som föreningens särskilda organ — arkivstyrelsen och bygderådet — har en mycket viktig uppgift: att verka innan det är för sent.

Lyckligtvis har arkivstyrelsens aktivitet under det gångna året varit glädjande stor. Vi hoppas även att under innevarande år nå ett annat mål: en egen arkivlokal, dit vi kan överföra allt som föreningen äger i dag, allt som utspjrits hos tidigare och nuvarande funktionärer och allt som föreningen kan få "ärva" av fränder och gynnare. (Naturligtvis bör styrelsen även ta hand om och förvara sådant arkivgods, som av ägaren endast önskas deponerat tills vidare.) Denna lokal skulle också utnyttjas för möten och sammankomster. — Redan nu kan jag tala om, att vår förste arkiv-husbonde blir veteranen Alexander Samberg.

Föreningens andra särskilda organ, bygderådet, har hittills mest arbetat i det tysta — men på sina håll med ett mycket gott resultat. Det är dock självklart, att bygderådets få medlemmar ej kan spåra tillnärmelsevis alla objekt, som kan vara av värde för det estlandssvenska arkivet. Med "objekt" menar jag även oss själva — ännu levande estlandssvenskar — redo för intervju, för en pratstund och för inspelning på band. "Vi själva", ca 7 000 som på 40-talet och tidigare anlände till Sverige, kan säkert direkt eller genom efterlevande ättlingar berätta minnen, överlämna kvarvarande handlingar av historiskt värde samt bilder, som återspeglar vår forna hembygd. De föremål som önskas bevarade i släktens ägo, kan ändå utlånas för avfotografering. Därigenom växer vårt bildarkiv.

Om Du, Kustbons läsare, eller någon släkting eller bekant till Dig har något som kan bidra till kännedomen om vår estlandssvenska kultur, var då vänlig och vänd Dig närmast till Ditt eget områdes bygderådsrepresentant. Nedan finner Du vår och Din närmaste kontaktman.

Medlem av bygderådet	Kontaktman för hembygdsområde
Tomas Dreijer, Fyrverkarbacken 36, 112 60 Stockholm. Tel. 54 25 34	Runö
Johan Engdahl, Järneksvägen 27, 163 60 Spånga. Tel. 36 35 69	Ormsö
Anders Lindkvist, Polhemsgatan 5, 112 36 Stockholm, Tel. 51 66 65	Ormsö
Frk Berta Aman, Åkerbyvägen 352, 183 35 Täby, Tel. 758 32 29	Nuckö/Paslep
Fridolf Isberg, Västra Vägen 40, 560 27 Tenhult. Tel. 036/912 00	Nuckö/Sutlep
Ingvald Dyrberg, Klasrovägen 14, 191 49 Sollentuna. Tel. 35 05 73	Rickul
Edvin Lagman, Hejdegatan 20, 582 43 Linköping. Tel. 013/10 05 72	Rickul
Fru Ingeborg Andersén/Pöhl, Ribbingsvägen 67, 191 52 Sollentuna Tel. 35 31 83	Rågöarna
Alexander Samberg, Erkenskroken 13 121 66 Johanneshov. Tel. 91 46 44	Korkis/Vippal
Fru Marta Appelblom/Holm, Byalagsvägen 28, 141 41 Huddinge Tel. 757 50 94	Nargö
Fru Sigrid Abrahamsson/Heldring, Badhusgatan 8, 185 00 Vaxholm Tel. 0764/324 76	Reval
Ivar Poell, Prästgården, Tattbyvägen 19, Saltsjöbaden. Tel. 717 21 34	Reval

Ovanstående är valda av årsmötet. Styrelsen har rätt att utse ytterligare bygderådsrepresentanter. Så har nyligen skett, då styrelsen utsåg

Johan Landman, Flystaslingen 8, Ormsö Spånga. Tel. 36 36 67

Vårliga hälsningar!
Hugo Mickelin

K A L L E L S E

Lördagen den 8 april 1972 med början kl 18.00 håller estlandssvenska föreningen SVENSKA ODLINGENS VÄNNER

Å R S M Ö T E

i Arbetsledarhuset, Drottningsholmsvägen 7 (vid Fridhemsplan) i Stockholm

Dagordning:

1. Årsmötets öppnande
2. Val av mötesordförande och -sekreterare samt två justeringsmän
3. Redovisning för verksamhetsåret
4. Val enligt stadgarna
5. Fastställande av medlemsavgift
6. Övriga frågor

Utöver de stadgeenliga förhandlingarna visar Lars Lindström bilder och berättar om sina resor i Europa.

Efter mötet utlottning av finsk, basturökt skinka. Kaffe serveras till ett pris av kr 8:—.

Hjärtligt välkommen!

Styrelsen för Svenska Odlingens Vänner

FÖRHANDSMEDDELANDE

Hembygdsgagen hålles söndagen den 27 augusti 1972 i Björknäspaviljongen, Klinten, Värmdö.

Dagens motto: Estlandssvensk sjöfart och fiske.

Rågöbornas danslag

firade i år sin femte luciafest (ett litet jubileum) i De Blindas festvåning på Gotlandsgatan i Stockholm.

Lucia med tärnor och stjärngossar kom klockan 18.00. Därefter drack man kaffe och sjöng allsång. Till påtåren sjöng sånggruppen SÖDERORT, 4 väl-sjungande och gitarrspelande farstapojkar. Tre lekledare från Söderringen svarade för barnens aktiviteter — och vem är inte barn när julen nalkas? — tills tomten kom med påsarna. Medan påsarnas innehåll undersöktes och avsmakades av de yngre, avsmakades barens innehåll av de äldre (läsk, öl och korv i bit). Under tiden förberedde sig Kassaris danslag för sitt framträdande. Man både dansade och sjöng. Därefter spelade Henning Hennix' trio upp till allmän dans. I pausen var det dragning på de sedvanliga lotterisakerna, som till stor del tillverkats och skänkts av anförvanter till danslagets medlemmar. Flitens lampa har brunnit sent på kvällarna tydligen när man tillverkat grytlappar, dukar (virkade), "mysarsockor", örngott, bag (för fotbollen), mosaiksaker och sist men inte minst en ölkanna med laggar i olika träslag.

När Kustbon nr 4/72 utkommer, är det dags för en ny luciafest.

KCE

Nils Tiberg

”Linknopp-särk”

Man kan nog inte säga att sägner om gengångare — folk som påstås ha vänt åter till sitt hem ur graven — skulle vara särskilt vanliga bland Estlands svenskar. På Dagö talade man om *opp-löupare* ”upplöparena”, och där menade man avlidna. Ordet förekom exempelvis i en ramsa om sol och regn samtidigt; Dagö: *”Sōle skindēr o rävne rävnar; opp-löupare jära e basta!”* Liknande ramsa finns på flera håll bland Estlands svenskar — vi har den för övrigt även på Gotland: *”Solen skinar o det regnar; Gud bevare våre drängar!”*. Det förefaller tydligt att man har fruktat otrevliga naturmakter de tider då det tämligen ovanliga sammanfallet inträffat mellan solsken och regn exempelvis. Ordet ”upplöpare” förekommer även i andra estlandssvenska mål, men inte alltid i betydelsen ’gengångare’.

Det är en från vitt skilda håll känd sak, att tron på gengångare har förknippats med föreställningen att den döde kom igen för att man hade gjort honom (eller henne) orätt i livet, eller tvärt om: att han gjort något orätt, som inte gav honom ro i graven. — Stiu-fär o stiu-mör som hav gjord σ-rätt mōt stiu-bänina, tom ska itt få ro i grävi hēlder ’styvfar eller styvmor som hade gjort orätt mot styvbarnena, de skall inte få ro i graven heller, dvs inte ens i graven’. — Den reflexionen om gammaldags tänkesätt ledde till att vi en gång fick höra följande historia, som nog gäller en åldrad ogift gammal bonddotter.

Till ängårs var’ e äin gāla pig som gick häim, som hav lu’pi opp. Tā dom spann lin, så hav hån plōcka ått se lin-knōppa, som itt dōdd till inghānda. Hån samla hōp tāi knōppa o spann o vävd till dēs-särk ått se. Bara tā ’a var dēa, så läit itt dom opa ’ga han linknōpp-särkin.

Ja, så kom ’a bakit som ’a var grävi i kappēlgård’n — o hån ’a knāppa opa finstēri nāti o ha så’ga: *”Linknōpp-särk, linknōpp-särk!”* — O hån kom åter bāka mang ganga.

Så läit dom üt han linknōpp-särkin undi finstēri, tār kån ’a gick o knāppa. — Ja — o så tappäst särkin bortt, o så kom itt ’a mäira.

I ”ordtrogen” omskrivning till högsvenskan:

Till annan-gårds [= hos grannens; det kan ju göra detsamma vilken gård] var det en gammal piga, en ogift gammal kvinna, som gick hem, som hade lupit upp. — Då de [i hennes livstid] spann lin, så hade hon plockat åt sig linknopparna — de tunna stänglarna där linfröet hade suttit — som inte dugde till ingahanda, inte dugde till någonting. Hon samlade hop de knopparna och spann och vävde till döds-särk åt sig. Bara [= Men] då hon var död, så lät inte de uppå henne [klädde de inte på henne] den linknopp-särken.

Ja, så kom hon, bakefter som hon var gräven [efter det hon var begraven] i kapellgården — och hon hade knoppat uppåt fönstret [om] natten och hade sagt: *”Linknopp-särk, linknopp-särk!”* — Och hon kom åter baka-n, hon kom åter flera gånger.

Så lät de ut [lade de ut] den [där] linknopp-särken under fönstret, invid fönstret, där hvarn hon gick och knoppade, där varest hon gick och klappade på. — Ja — och så tappades särken bort, så försvann särken, och så kom inte hon mera.

Det är berättat på Stora Rågös svenska — såsom nog de flesta ser, åtminstone alla över 20—25 år. — Några drag förtjänar framhållas.

’Hos’ uttryckes med *till*. ’Ställa, lägga, sätta, placera’ återges med *lä’ta, ja lä’tēr, ja läit, ja har lä’tē*. ’Begraven’ heter *grävi* ”gräven”. ’Barnen’ heter *bänina* med kort själv ljud, *intebänna* som Nu DGsv eller *bänna* som Oö, att inte tala om runskans *boano*. *Täi* ’de’ avser hankönsord (ex: ’knopparna’), men *tom* (*tämm*) man + kvinnor; står tryckstarkt i början av meningar, medan ordet får *d-* i trycksvag ställning inuti en mening: *dom*. I ordet ’som’ har *Aiana* ’Öarna’, dvs Rågöarna, *å-ljud*, inte slutna ”europeiska” *u-ljudet* σ. ’Fönstret’ får inskott av ett stundom rätt svagt hörbart *ē*: *finstēri*, och ord som i de flesta andra estlsv mål har ett *e* i ändelsen, visar på SRg ett *-i*: särkin m fl. Liksom Ormsö och DagöGsvby uppvisar Rågö VippalKorkis vad jag brukar kalla ”estlandssvensk överlängd” i ord som ’dugde’, där *-g-* har fallit bort, ett gammalt kort *-u-* har blivit långt *-ō-*, och *d-ljudet* har längd: *dōdd*. Nuckösvenskan, runskan och nargösvenskan saknar detta slag av ordlängd, fast Nuckö har en del tecken till att den har funnits. Ett annat märkligt drag, som skiljer RgVpKrk från alla de andra målen, är att ordet ’inte’ i somliga satser placeras på säreget ställe: *så kom itt ’a mäira* ’så kom hon inte mera’. Man kan också säga så: subjektet (’hon’) har ställt sig efter ’inte’ i denna typ av satser, icke mellan verbet och dess negation.

Det kan tyckas att detta är småsaker. Den som vill komma åt de skilda estlsv målens olika släktskaper utanför Estland har all anledning att inte förbise dem.

Hälsningar till härnäst.

Eder
NT

GUSTAV RÄNK

som estlandssvenskarna känner bla från artiklar i Kustbon samt från kapitlet Om estlandssvenskarnas folkliga kultur i boken om Estlands svenskar, har lagt ett nytt verk till sin vetenskapliga produktion. Den nya boken heter ”Die älteren baltischen Herrenhöfe in Estland” och behandlar huvudsakligen herrgårdsbyggnaderna under 1600-talet och tidigare. Vi har anledning att återkomma till boken.

EESTI MAJA,

esternas nya nationella centrum i Stockholm, öppnades med en högtidlighet den 29 december. De nya lokalerna ligger på Vallingatan 34. Det tidigare Eesti Maja på Regeringsgatan har redan utplånats av pågående stadsförstörelse.

Tomas Dreijer

Glipe

På Runö fiskade man ål på många olika sätt. En gammal metod var *glipe*. Detta brukade man utföra på sommaren, när det var lugnt väder och varmt i vattnet.

Det är på västra sidan av ön från Staknäs i nordväst till Rings i söder som man *gliper*. Där finns de bästa glipplatserna, "glipsteina å oura" och där är det också långgrund.

Redskapen som används vid gipe är *glip*, *böm* och *poutjan*. En av männen bär bömen och de övriga var sin *glip* och *poutjane*.

Ålarna som man skall fånga, ligger under större stenar, vars undersida ej ligger tätt mot botten, utan mindre stenar ligger längst ned, så att ålen får plats under den större stenen. Stenarna är oregelbundna och i regel flata. Sidornas längd är 0,5—1,0 meter.

Tre—fyra män, *glipjara*, går i lag. De vadar ett stycke utanför strandkanten, där lämpliga stenar finns. Vattendjupet är där 0,4—1,2 m. Barfota vadar de utmed stranden. Byxorna har de hängt över axlarna och bältet runt midjan så att den långa linnenkjortan "skjårta" når ned till knäna. Kommer de till en plats där de tror att ålar finns, ställer glipmännen ned sina *glipar* på botten. De placeras c:a 0,6—1,2 m från stenen, på den sidan där de tror att ålen skall kila ut. Den öppna sidan av *glipen* placeras mot stenen. *Glipen* måste ligga tätt mot botten, annars smiter ålen under *glipbotten* och far sin väg.

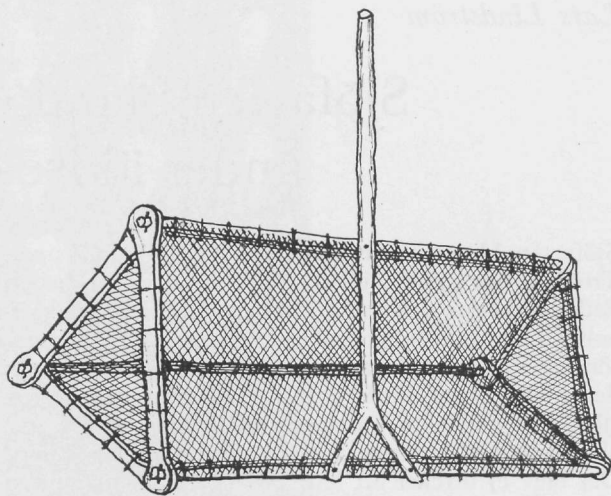
Varje *glipman* ställer ena foten mot *glipens* baksida nära botten, så att han skall kunna känna när ålen rusar in i *glipen*. *Poutjane* placeras han i c:a 60° vinkel "snett på framboen" med pinnarna i botten och skaftet mot axeln, för att ha det tillhands i fall ålen rusar förbi *glipen*. Mannen med bommen, "bömman", sticker nu bomändan under stenkanten och trycker ned den andra ändan, som han håller i.

Bommen verkar som en hävstång, stenen lyfts upp 5—10 cm och faller hastigt tillbaka "så en knockser". Det behövs i regel bara en lyftning (ruckning), för att ålen skall kila ut. Går det väl, rusar ålen in i någon av *gliparna*, vilket *glipmannen* ögonblickligen känner med foten: det blir en stöt mot *glipens* baksida, som är av nät. Han har då bara att kvickt vända *glipens* öppning uppåt och lyfta upp den ovan vattenytan, innan ålen hinner ut igen. Det fordras god vana för att hinna lyfta upp *glipen* i tid; särskilt på djupt vatten fordras det enorm snabbhet.

Det kan hända att flera ålar kilar fram samtidigt ur sina gömställen under stenen, vilket innebär att t ex två av männen får var sin ål i sin *glip*. Det kan t o m hända att en man får 2 ålar på samma gång, men det sker ytterst sällan.

Om ålen kilar förbi *glipen*, springer någon av männen efter den flyende ålen och hugger den med *poutjane*. Är det djupt vatten, hinner ålen i regel undan.

Är ålen fångad, nackar man den, "krickser nackan ua en". Ofta får man också ta tänderna till hjälp. Ålarna träs upp på ett 2—2,5 m långt snöre, som

Glip

med hjälp av en nål fästes i en av *glipmännens* tröja, "vamsbirste". På så sätt kan han fortsätta arbeta med händerna fria och dragande ålsnöret efter sig.

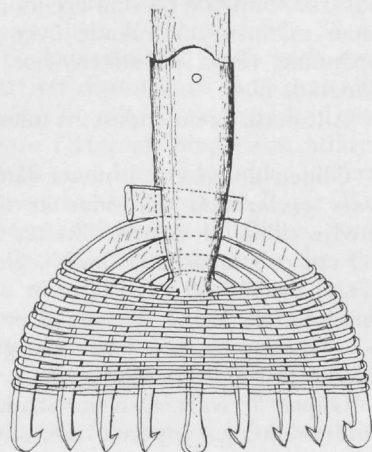
Mannen som har bömen fortsätter att rucka på stenen, för det fall att flera ålar skulle komma fram, ty ofta händer det att flera ålar befinner sig under samma sten. Ett lag lär en gång ha fått 7 st ålar under en stor, flat sten, "Gräsouars flisa" utanför Gräsoun. En annan gång hade de fått 11 st ur en stenhög, "ein skrækkeruka", utanför Rejaoun.

Glipe fortsätter. *Glipjara* går från den ena platsen till den andra. De vet också var de bästa *glipplatserna* finns. De kan hålla på i flera timmar, om fångsten är god.

En god fångst är 20—40 ålar. Får man över 40 st, räknas det som en mycket god fångst. Det har även hänt att ett lag fått 80—90 ålar under en dag, men sådant förekommer ytterst sällan, "hä er umglams".

På platser där man *gliper* skall havsbotten vara ren och frisk och helst skall nate växa där, "natot but'n". Där det finns rутten tång och gyttja, trivs ej ålen.

Under årens lopp har landhöjningen försämrat och förstört många av de bästa *glipeplatserna*. Många bra stenar, "glipsteina å oura", har bäddats in i sanden och en del av dem är kringväxta med gräs och står nu på torra land.

Detalj
av
poutjane

Lars Lindström

Sjöfarten bland estlandssvenskarna under äldre och senare tid

Sjöfarten bland estlandssvenskarna har gamla anor. Troligen har sjöfart idkats så länge svenskar bebott Estlands kuster och öar. Det har ej alltid varit tidsenliga båtar och fullgod utrustning som stått till deras förfogande. Men kurage och dristighet fattades inte de gamla. Deras färder sträckte sig över hela Östersjön. Det gällde ju att uppehålla livhanken. De små åkerlapparna var magra och skördarna blev dåliga. Det blev ej mycket att leva på. Dessutom måste den bästa arbetskraften och de bättre dragdjuren arbeta på herrgårdarna. Då återstod bara sjön — sjöfart och fiske, om man skulle kunna överleva.

Havet har alltid varit nyckfullt. Våra äldre sjöfarare förde en hård kamp mot havets makter. Många gånger tog havet obarmhärtigt sin tribut av de fattiga sjöfararna i form av människoliv och egendom. Här några exempel:

En vacker höstmorgon år 1886 lämnade tre ormsöskutor Finland för att segla hem. De överraskades under färden av storm och hagelbyar. När hagelbyn var över, saknades en skuta med fyra man ombord nära hemmahamnen Borrby. Bara en av de fyra flöt i land och fick sin grav vid Ormsö kyrka, där många andra havets offer vilade. Alla var familjefäder och efterlämnade hustrur med små barn. — Hösten 1888 förliste Mats Rönberg från Rälby med sin potatisskuta på Östersjön, när han var på väg till Stockholm. Han efterlämnade sjuk hustru och fyra barn under tio år; hustrun dog kort därefter. En av de två andra som var med honom efterlämnade hustru, som strax därefter nedkom med tvillingar. — Så sent som våren 1928 förliste åter en potatisskuta från Ormsö på Östersjön. Besättningen bestod av fyra man — två bröder med sina två svågrar, som alla efterlämnade hustrur med små barn. Havet tog allt, skuta, last och hela besättningen.

Det var en trevlig syn att en lugn sommardag se glipjara vada omkring bland stenarna i de långgrunda vikarna, bärande på sina egendomliga glipar. Mest såg man männen stå hukade över sina glipar och med spänning vänta på stöten mot glipen av den efterlängtdade ålen.

Allt detta är nu endast ett minne för en äkta runöbo.

Glipen är en c:a 1 meter lång trekantig ställning, vars gavlar och två sidor är täckta med nät. Den tredje sidan är öppen. Skaftet har en längd av c:a 80 cm och är av en, ”busk”. Gavlarnas sidor har en längd av 35—40 cm. Nätet är av hampa och har en maskstorlek av $\emptyset$ 10 cm. Detta spännes med den sk ”spännpinnan”, som träs genom maskorna och bindes fast vid träställningen.

Glipen är svart. Den har strukits med tjära, dels ur underhållnings-synpunkt men även därför att man

Ända till början av 1900-talet var kunskaper i navigering en godtycklig sak. Hade man egen skuta så kunde man segla och manövrera den bäst man kunde. Sådant förfarande var dock vådligt för allmän sjöfart. Sjöfartsstyrelsen utfärdade ett dekret som krävde, att alla skutskeppare som förde båtar över 20 reg.-ton måste inneha skepparbrev. I Baltischports sjömansskola anordnades kurser, som efter avlagd examen berättigade till diplom. Som lärare fungerade kaptenerna Feldton och Treugott, och kurserna var de första som ordnades på svenska. Det var år 1910.

Till dessa kurser sökte sig både sjömän och ”lantkrabor” för att bli ”kaptener”. Det berättas tragikomiska historier av dem som deltagit däri. Alla fick dock sina diplom.

Det var först i början av Estlands självständighetstid de estlandssvenska skutskepparna fick en bättre utbildning i navigation, på svenska. Kurserna ordnades av estlandssvenske sjökaptener Thomas Lindström, som i början av 20-talet begagnade sig av optionsrätten och kom hem från Fjärran Östern, där han under flera år seglat under rysk flagg. Han var född på Ormsö, i Siffers-Hanas gård i Borrby den 20 aug. 1875. Han genomgick Hapsals stadsskola och fortsatte därefter i sjömansskolan i Baltischport, där han avlade kaptensexamen. Militär tjänsten fullgjorde han i Kronstadt inom den dåvarande ryska flottan. Under sina praktikantår kom han ut på kinesiska farvatten, som då verkade lockande på honom. När han var fri man, tog han anställning inom ryska ostasiatiska handelsflottan och seglade i Fjärran Östern, först som styrman och senare som kapten. Han överlevde två krig i de japanska och kinesiska farvattnen — rysk-japanska och första världskriget. — Förutom flera skepparkurser, som han anordnade, var han även fyrmästare i Paralepa ända till överflyttningen till

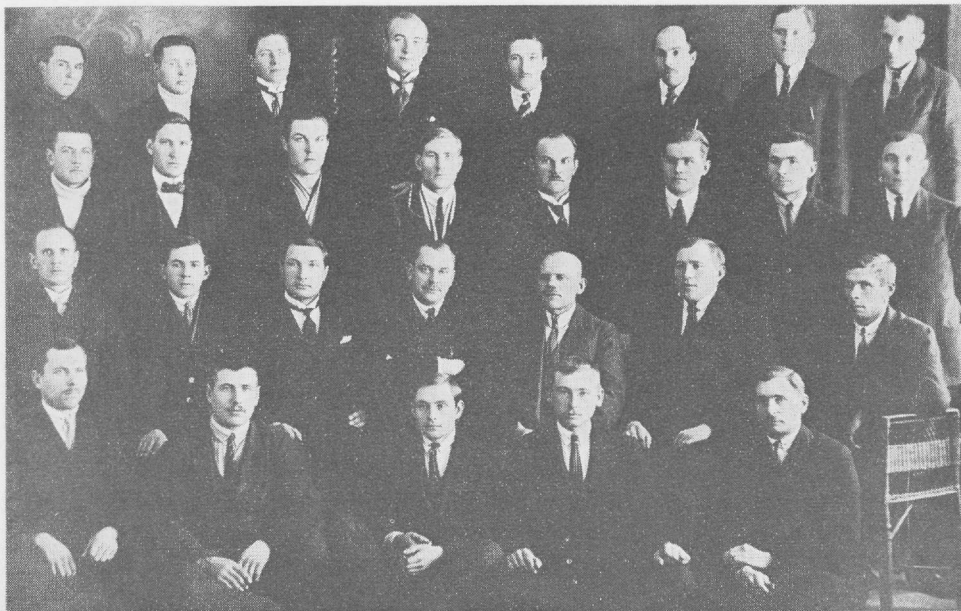
tror att ålen hellre (för att söka skydd) går i en svart glip än i en som har ljus färg.

Bomen är i regel av gran. Den har en tjocklek av c:a 10 cm och en längd av 1,8—2 meter.

Poutjane är av järn och skaftet av trä. Det består av 9 st järnpinnar, som är spetsiga nedtill och försedda med hullingar. De yttre pinnarna och den i mitten är trubbiga nedtill, detta för att hindra de övriga pinnarna från att skadas mot stenarna, när man hugger ålen.

Överst mellan pinnarna har man flätat snöre, ”koppelguan”, eller tråd — detta för att pinnarna ska samverka och vara starkare när man hugger ålen. Avståndet från det inflätade snöret till hullingarna får ej heller vara för stort — då tränger ålen för högt upp mellan pinnarna och kan lättare vrida sig loss.

Dessa tre redskap är det man behöver vid glipe.

Thomas Lindströms första helt svenska skepparkurs, Ormsö 1925.

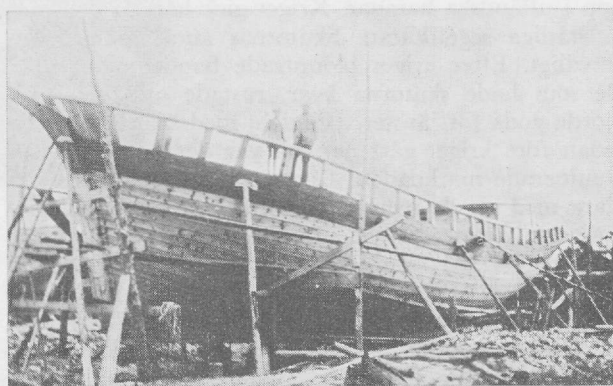
Sverige 1944. Han avled den 20 jan. 1951 i Sverige och fick sin sista viloplats på Dalsjöfors kyrkogård i Västergötland.

Sjökapten Thomas Lindström hörde till min släkt, och vi hade många förtroliga samtal efter hans hemkomst från Fjärran Östern. Han kunde berätta hårresande historier därifrån. Han mindes även år 1886, då en Borrby-skuta kapsejsade utanför hemmets kust och fyra man omkom. Han var då elva år. Då jag en gång frågade honom, om han inte kände fruktan eller avsmak för sjön, då han både sett och själv varit med om så mycket skräckinjagande, tittade han mig en stund i ögonen på sitt vanliga, småkisande sätt och så kom svaret: "Lars, en sjöman länsar ej för en motvind, han kryssar sig fram."

Den estlandssvenska sjöfarten hade betydelse även för hela landets näringsliv. Estland var ett jordbruksland och producerade jordbruksalster mer än vad det förbrukade. Det uppstod alltid överskott. De estlandssvenska skutskepparna var alltid välkomna som uppköpare av spannmål, potatis och färska äpplen. Det var inte små kvantiteter som den vägen gick till utlandet — främst Finland och Sverige, men ibland även till Tyskland. Denna handel tillförde landet valuta och bidrog att förbättra handelsbalansen.

Det säregna med dessa skutägare var att de bedrev egen handel — köpte och sålde. Inköpen verkställdes för det mesta hos producenten. Det var sällan man anlätade mellanhänder. Detsamma gällde i stort sett avyttrandet utomlands. En spannmålslast kostade mycket pengar och krävde kännedom om såväl tillgång i inköpslandet som efterfrågan i mottagarlandet för att man skulle våga affären. För det mesta gick det bra. Man måste efterhand konstatera att dessa enkla män var i besittning av mera marknadskännedom än vad våra ekonomer i dagens läge har visat sig kunna prestera. En gammal skutskeppare sade en gång till mig: "Det sägs att skutorna inte förtjänar,

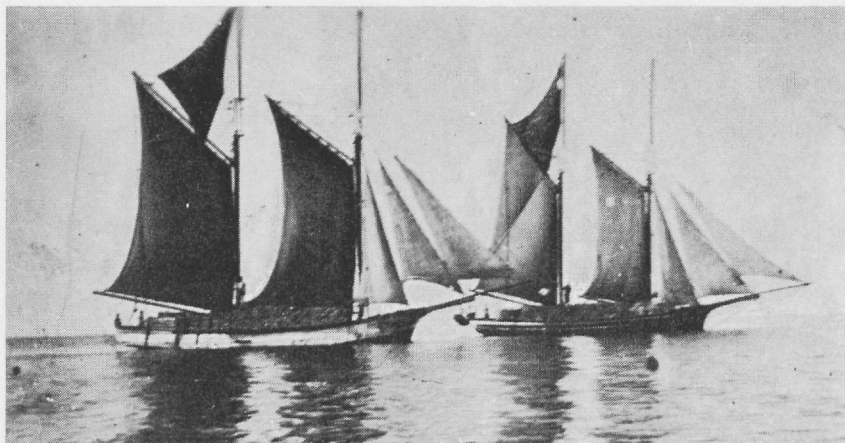
"Val" under byggnad 1927.

men om man går genom byarna och bara tittar in över grindarna, så kan man lätt utpeka vilka som har skutor och vilka inte." Det låg mycket sanning däri.

Även många yrkesmän sökte sig till sjön. Min fars farbror, Johan Lindström från Borrby Hindors hade genomgått Thoréns folkskollärarseminarium på Nuckö och var lärare i Sviby. Lönen var dock sådan att den inte räckte till för den växande familjen. Han sade upp sig och började på sjön. Efter några och tjugo år som skutägare kunde han 1921 vid fyllda 58 år lägga upp och leva på kapitalränta. Ändå hade han under tiden uppfostrat ett dussin barn samt gett alla en försvarlig utbildning — några akademisk. Dessutom var han husägare i Hapsal. Sina bästa affärer gjorde han med polsk ek, som han själv under vintern på ort och ställe lät avverka och forsla till Riga. Därifrån skedde transporten med skutan till Billnäs bruk i Finland. Inte alla lyckades lika bra, men det var lönsamt för alla som var i rörelse. Med att vara i rörelse menar jag, att man inte låg i hamnar och väntade att segelvinden skulle blåsa akterifrån.

Estniska språket — det var ju med ester handeln drevs, när man skulle göra sina inköp — var ofta ett problem för dessa sjöbussar. Estniskan i fri översätt-

”Hemma” och ”Jule” seglar ut från Hamnarudden.

”Hemma” byggd på Ösel 1902, hette då ”Metartus”, köpt till Kärrslätt 1913, ombyggd 1922, såld till Roslep 1928, fått nytt däck och skonarmasten flyttad.

ning kunde ibland falla ut som här följer: En ormsöskuta var på Ösel och skulle handla upp ektimmer. Ek på ormsöspråket är ”aike” och en häst kallas med samma namn. Karlarna bad att få köpa ”hobusepuu”. Det kunde de få gratis, blev svaret. När de fick se ”hobusepuu”, var det ett — spö. Om språkförbistringen kunde berättas många roliga historier.

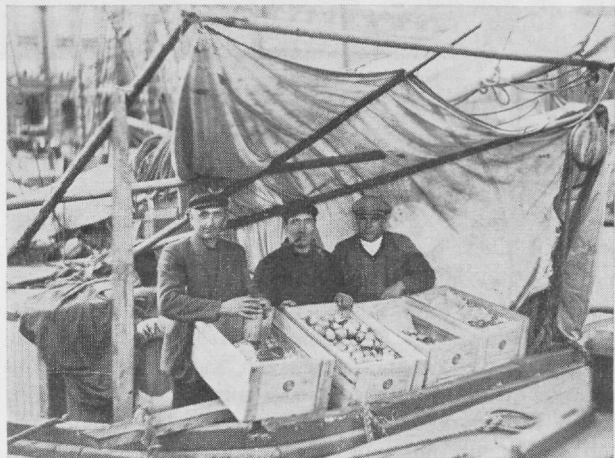
1914 bröt första världskriget ut. Östersjön blockerades och sjöfarten lamslogs. Många skutor fick lägga upp i utländska hamnar. Kriget gick hårt åt den nyss så ståtliga segelflottan. Skutornas antal reducerades betydligt. Efter kriget blomstrade handeln åter upp. De som hade skutorna kvar, rustade upp dem och gjorde goda förtjänster. Handeln med spannmål hade redan före kriget gått ner, nu var det potatisen som dominerade marknaden. Esterna hade kommit på det klara med att de svenska skutorna inte var privilegierade för denna handel. De började dyka upp lite varstans för att få sin del av kakan. Konkurrensen blev hård, särskilt när det gällde Finland. Marknaden kunde överhoppas ibland.

1924 var en svart höst för potatishandeln i Finland. Det hade under de senaste åren ryktats åtskilligt om goda förtjänster med potatis till Finland. Detta lockade allsköns äventyrare att nappa på kroken. Estland var den tiden ökänt som tillverkare av exportsprit, som utpräglades som smuggelvara till Finland och Sverige. Båda länderna hade den senaste tiden tillgripit hårdare medel för att bekämpa den illegala handeln, och detta bidrog till att smuggelaffärerna försämrades. Nu tänkte dessa profithajar ta skadan igen genom att pröva lyckan med potatishandel. Stora skutor lastades fulla med potatis direkt från plockningen på åkrarna. Hösten var varm och potatisen for illa genom sådant förfarande. När de kom till sina destinationsorter och öppnade luckorna, ångade det ur lastrummen. Potatisen höll på att ruttna. Detta gav Estlands potatis en dålig reklam och avskräckte de finländska uppköparna från att fylla sina lager med sådan vara. Många skutor fick övervintra i finländska hamnar med osålda potatislaster — bland dem många estlandssvenska. Det blev enorma förluster för många.

Detta gav dock de estlandssvenska skutägarna en tankeställare, som blev början till en ny epok i den estländska sjöfarten. Man insåg att den fria handeln med småskutor var i fara. Dessutom började Finland byta ut sina hästar mot bilar och traktorer. Hästarna

”Hemma” i Helsingfors 1929.

Mathias Kopparberg, Alex. Dyrberg o. Alf. Brunberg.

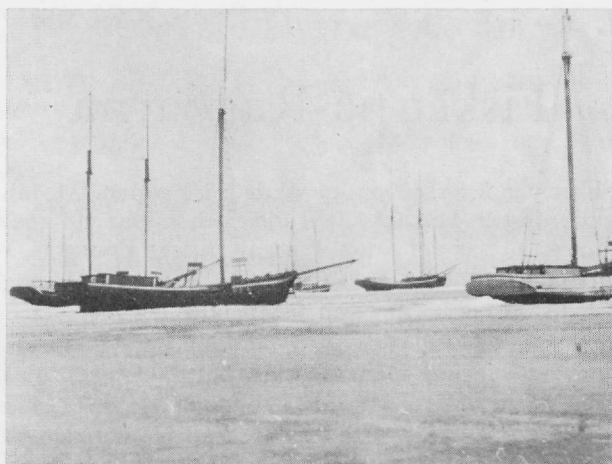
som tidigare hade ätit havre odlad på ”bonden Paa-vos åkrar” var borta. Nu kunde man i stället odla potatis, vilket ledde till att Finland höll på att bli självförsörjande på området. — Allt detta bidrog till att man började bygga större skutor, som gick i frakt. Man började även sätta in motorer för att hinna med ”tidens gång”. — Sverige förblev fortfarande en god marknad för estländsk potatis ända fram till andra världskriget.

Det var en ståtlig samling segelskutor, som den tiden växte fram på Rickuls och Ormsös stränder, en del med motor. Det var en njutning för ett sjömansöga att i rum sjö på Östersjön i rykande storm se dem arbeta sig fram i motvind med sina strömlinjeformade skrov, smäckra master och välanpassade segel. Eller en annan gång i smul sjö inom Sveriges eller Finlands skärgårdar mellan kobbar och skär glida fram med ett lätt kluckande framför bogen och en plog av svallvågor efter sig.

Den stora knäcken fick Svenskestlands segelfart hösten 1939, då landet invaderades. Följande sommar övertogs makten av ockupanterna, som nationaliserade all nämnvärd egendom. Detta gällde även segelskutorna. På Rickuls stränder stod många skutor under bygge på sina stapelbäddar — delvis färdiga att sjösättas — men de sågades itu på mitten, för att de inte skulle kunna användas som ”flyktångbåtar av förrädare”. Detta blev dräpslaget för hela sjöfarten.

Skutorna i Harbovike, vinterhamn för de flesta Rickul-skutor. Vintern 1940/41.

”Hoppet” byggdes 1925—26 i Spithamn; båtmästare Mathias Schönberg. Bruttodräktighet 56,45 ton. Sålld 1927 till Sibbo i Finland, sedan Saltvik (Åland), sedan Stockholm. Ligger nu vid Strandvägen.

Uppgifterna om skutorna är samlade av Ingvald Dyrberg. Här undersöker han ”Hoppet” vid Strandvägen (1970). — Se fö sid 11!

Tungomål är svårt...

Ett par skutägare — en ormsöbo och en nucköbo — var ute på uppköp av last i Eista. En kvinna gick med snabba steg förbi dem, flitigt stickande på en strumpa. Hon var en ärlig kvinna, som inte en gång tittade åt de främmande karlarna. Men så ramlade hennes garnnystan ned på marken utan att hon märkte det. Ormsöbon däremot såg det och ropade ivrigt efter henne:

— Naine, naine, lange maha! Keera taha!

Men den ärliga kvinnan låtsades inte höra detta tal; hon bara fortsatte.

Rikssvenskan var ett ovant tungomål den med. Men om man utgick från sin hembys dialekt och sedan vrängde till orden lite efter gehör, så kunde det låta riktigt stadsmässigt och gå bra.

Det hände sig att i Helsingfors' hamn hade utfärdsdats påbud, att eld ej fick göras upp ombord på segelskutor, så länge de låg i hamn. (Brandfara förstås!) Sjömännen fick i stället laga mat i ett särskilt kokhus i stan. — Dit begav sig en rickulbo. Han försökte anpassa sin bondsvenska så som han trodde att det borde heta på finare svenska och frågade husets föreståndarinna artigt och försynt, om han kunde få ”kuka” lite. Till hans förvåning ställde hon sig tvärt avvisande — nej, se det gick inte alls!

Ja, men han hade ju hört att andra hade fått, och bara en gång och... Men nej, nej, nej! Hon ville inte ens höra på, bara drog sig undan ifrån honom. Han följde enträget efter och försökte beveka henne med att man inte fick göra det på båten och att det var så länge sen han kom hemifrån och att han ville så gärna... Men hon blev arg och slog efter honom och ”gå bort, ditt svin!” och var alldeles omedgörlig — vad hon nu kunde ha för motvilja just emot honom. Ja, förstå sig på kvinnor, den som kan!

En skeppare hade rökt fläsk till salu i Helsingfors, men kontrollmyndigheten fann att skinkorna hade blivit skämda i det varma vädret. Överheten ämnade hålla fotogen över köttet, men skepparen blev upprörd i sitt hjärta: fotogen över palvade skinkor! Han skulle i stället ta skinkorna med sig tillbaka hem.

Men vad tänkte han då ta sig till med dem, de dugde ju inte till människoföda?

— Jag bradar, svarade skepparen.

Överheterna tittade på varann, och den ene undrade:

— Vad gör gubben, då han bradar?

Det blev en kompromiss: skepparen rodde sina palvade skinkor ut till ett skär och rodde tom båt tillbaka. — Fåglarna var så glada efteråt, sa han.

I. A—n

Lillby Strand

Fisket på Rågöarna

Fisket var för rågöbon en viktig näringsgren. Medan jordbruk och boskapsskötsel först och främst gav mat i huset, så var det fisket som gav pengar i pungen.

De sätt på vilka fisken fångades var mångahanda och likaså redskapen, som fisken fångades med.

Så här berättar *Rosetta Pöhl* från Lilla Rågö om hur det var när man i början på 1900-talet satt i "ringstrände".

I slutet på maj och början av juni månad var det bästa tiden för ringfisket; då kom fisken in till stränderna för att leka, om vädret var lugnt och vattnet låg spgelblankt.

En sån här dag vid 3—4-tiden på eftermiddagen tog man ringnäten, 2—3 st med sig och samlades några stycken söder om Storbyn vid "Stäinsve stäin" och "Bröra", för att vänta in ringfisken.

Ett par äldre män gick ner till stranden på utkik från någon högre sten; de övriga satte sig lite längre upp i backen mellan enbuskarna, en del hade strumpstickningen med sig och satt och stickade, andra spelade kort, men alla satt tysta.

När männen vid stranden såg fisken komma i det lugna vattnet, vinkade de till de andra att komma, och alla sprang tyst ner till stranden där näten låg klara. Några av de äldre männen vadade först ut i vattnet dragande näten efter sig, de övriga följde efter och hjälpte till att hålla näten och ringa in fiskstimmet. Det fräste i vattnet, som var som en kokande gryta, när man drog ihop näten.

Fisken som man fångade så var en sikliknande fisk, men den hade hårdare fjäll(id?). Man delade fisken i lika stora högar, två delar fick de, som ägde näten och en del var fick alla övriga, som varit med och hjälpt till.

Under Storbyn nedanför kvarnarna vid "Alsvebacken" brukade man även ringa fisk, men det var en mindre fisk man fick här.

Ett annat gammalt fiskesätt var "lintfisket". Det var vinterfiske. När det grunda sundet mellan öarna just frusit till, gick man ut några stycken och högg ränna i isen. Där sänkte man ner "lintnäte", ett litet finmaskigt nät. En del av deltagarna ställde sig att hoppa och bråka och bulta på den tunna isen, så att fiskarna skrämdes mot nätet, de övriga stod vid rännan och högg fisken, som stoppades av nätet; man använde ljuster eller också drog man upp dem med nätet. Det var större fiskar man fiskade så, mest gäddor.

Ringfisket och lintfisket bedrevs ej på senare år, däremot fiskade man fortfarande med mjärdar och ryssjor, "risjar" i det grunda vattnet mellan öarna.

Mjärdarna satte man fast vid pålar i det grunda vattnet mellan "Alsvebacken" och "Kappa". Sedan fick de ligga kvar där några dagar. Jag minns, att min far, när han hade mjärdar ute, varje dag brukade vada ut för att vittja dem.

Risjana liknade mjärdarna, men var större och lades ut på något djupare vatten. Mjärdar och risjar använde man mest på våren när lekfisken gick nära land. Risjana liksom mjärdarna fick ligga stilla i vattnet.

Även notfiske bedrevs vid öarna. Vid notfisket fick man dra in noten med fisken. Man använde både "lihlnot" och "stornot" och "fländernot". Noten var dyrbar och måste skötas av flera, därför gick 3—4 gårdar ihop om en not.

"Lihlnot" användes på grunt vatten mellan öarna och man drog från land. Noten bestod av 2 långa armar, som förenades med kalven och soppen, där fisken samlades. I bägge ändarna på armarna fanns långa rep. 4 man var med i notlaget. En i laget stannade kvar på stranden för att fästa repet runt en sten, de övriga gick ut med noten i en båt och lade ut den; sedan rodde man tillbaka till stranden med repet från andra armen och började nu hala in noten mot land. Fisken samlades då framför noten för att så småningom hamna i kalven och soppan, som satt mitt på noten.

Med "lihlnot" fick man större fiskar som sik, gädda, abborre, ibland även ål. Man använde "lihlnot" mest på våren efter islossningen.

"Stornot" var mycket större än "lihlnot" och användes på djupt vatten i sundet mellan Lilla Rågö och Rågervik. Den fördes till fiskeplatsen av 2 båtar och drogs sedan in från båtarna.

Med "stornot" fick man "kilo" (vassbuk) och strömming. Man drog "stornot" mest på sommaren.

'Fländernot' kunde 2 personer sköta. Man använde den i djupt vatten, mest vid "Kappelsån", men även i "Sänvike" och vid Stora Rågö.

Ett nytt sätt att fiska på var på senare år isnotfisket. Det bedrevs mellan Lilla Rågö och Rågervik i januari—februari, om sundet frös till.

Man fiskade även med "näter": "strängnäter", "kilonäter" och "fländernäter".

Så här berättar *Olas Anton Stahl* från Storbyn på Stora Rågö om strömmingsfisket på Stora Rågö:

Augusti månad var den tid då lekströmmingen gick rikligast till vid uddar och branter och det förekom ofta, att husfadern lämnade skördarbetet och skyndade till stranden och gistgården, där båtarna och näthusen var.

Näten skulle stenas och läggas i båten. Varje båt-lag bestod av tre man och varje man hade sina 5 nät. Det var 5 nät i varje lagn (länga). Det var bättre med flera lagnar — då kunde man ha näten på flera ställen, beroende på vinden och strömmarna.

Platserna där de större stimmen brukade gå till, var på norra sidan av ön, Buskskåtan, Altarkroken, Albesäuren och någon gång även vid Skåtagjärdsgrundet och ända ut till Grassgrund (Båddan). De flesta gångerna fick man ro, men någon gång kunde vinden vara förlig, så att segel kunde sättas.

På Albesäur-udden hade fiskarna små kojor upp-satta; väggarna var av kalkstens-flis och taken täckta med halm, som gav ett gott skydd mot vind och fukt. Man stannade över natten för att vara på sin plats tidigt på morgonen, när näten skulle tas upp.

När näten blivit satta på kvällen gick båtarna iland på utvalda ställen, eldar tändes, matsäcken av-åts, och den medhavda strömmingen glödstektes — en mycket uppskattad anrättning för mannarna.

Under tiden hade solen hunnit sjunka bakom Spithamns udde; eldarna slocknade, och männen gick in i sina kojor för att få sig några timmars sömn. När solen gick upp över Packerort, landet i öster, skulle man ut med båtarna och bärga näten och den fångst som man hoppats på. Många gånger blev den riklig, men den kunde också bli liten. Hur det än blev med fångsten, så fick man bege sig hemåt till den egna båtplatsen och ta vara på fisken, skölja näten och hänga upp dem att torka, för att ha dem klara till nästa fisketur.

Även småpojkar hade sitt fiskesätt; de plockade "mäitsmackar" och fiskade med krok och "mäitspet", eller också använde de "langräiv" med kroker och snören. Var fiskelyckan god, kunde det bli många ålar att bära hem.

Till slut några ord om 'stide'. Vackra, lugna sensommar-kvällar när vattnet låg spegelblankt, kunde man se små eldslågor fladdra ute över sundet mellan öarna. Det var ålfiskarna, som var ut "stide" — fånga ål med ljuster.

Man gick ut med en liten flatbottnad båt, "lōtsk"-eka. "Stidejēne" (-järnet) sattes upp i båten i en stång; härpå hade man lagt tjärat virke, som man tände på. Elden lyste upp vattnet vid båten, så att man kunde se ålarna nere på sandbotten i det grunda vattnet.

Allt måste gå ljudlöst till, så att inte ålen skrämdes på flykten. Man kunde inte ro, utan stakade sig fram försiktigt med ljustern. Det hände att man såg 6—7

Ingvald Dyrberg 50 år

Den 25 mars 1922 föddes på Jakas gård i Roslep en pojke, som döptes till Ingvald. Hans far var som många andra i bygden både jordbrukare och skut-ägare.

Ingvald växte upp och gick efter sin gymnasietid i Hapsal till sjöss i den av hans far delägda galeasen "Alvar". Han var verksam inom detta yrke ända tills kriget satte stopp för den estlandssvenska sjöfarten.

När Ingvald kom till Sverige, sadlade han emellertid om. Han studerade till ingenjör vid maskinteknisk linje och var en tid anställd på AB Alfa i Sundbyberg. Därefter följde några år som egen företagare inom verkstadsindustrin. År 1963 återgick han emellertid till att vara anställd och är sedan dess verksam som konstruktör på utvecklingssidan hos Printing Equipment i Sollentuna, där hans idé- och uppfinningsrikedom är en stor tillgång. Såväl på sitt arbete som bland sina vänner är han känd som pliktrogen och samvetsgrann och en god kamrat.

Tiden till sjöss tycks ha satt sin prägel på Ingvalds nuvarande stora intresse: estlandssvensk sjöfart. Den samling fotografier och data han fått ihop om sjöfarten i Rikull är imponerande. Sedan ett par år tillbaka är han medlem av S.O.V.'s bygderåd, varför detta hans arbete är speciellt värdefullt för estlandssvenska kulturvänner. Vi är skyldiga honom ett varmt tack för denna ovärderliga insats.

Alla vi som känner honom vill å det hjärtligaste lyckönska honom på hans högtidsdag

Alexander Treiberg

eldar samtidigt. Ännu minns jag lugnet och stillheten i de ljumma sensommarkvällarna...

I. A—n.

BÅTAR OCH BÅTTYPER PÅ RÅGÖARNA

Båtarna som användes på Rågöarna var av tre slag:

1. Den flatbottnade ekan "lōtska", som användes på lugnare vatten, vid mindre mjärd- och flunder-garns-fiske emellan öarna och vid ålfiske på lugnt vatten.

2. Mellanbåten användes som trafikmedel mellan öarna och fastlandet (Rågervik, Vippal och Korkis).

Materialet till båtarna köptes i Vippal-skogen och sågen i Vippal skötte om sågningen.

De två mindre båttyperna tillverkade männen själva.

3. Motorbåtarna var av en helt annan typ, och för deras byggande behövdes mera kunnande. Det blev båtbyggare utifrån, som fick bygga dem. Båttyperna var likadana för öarnas och kustens folk.

Det hände även att en lillbåt tillverkades med talko på så sätt, att en fyra karlar tingades tillsammans, när materialet var hemtaget. Bygget sattes igång, och så kunde en mindre båt bli färdig på ett par dagar. Alla gånger blev det kanske inte så snyggt, men var båten vattentät, så fick det vara bra.

Anton Stahl

I SPRÅKETS SPEGEL

man, kvinna, människa

Och Gud skapade människan till sin avbild,
till Guds avbild skapade han henne.
till man och kvinna skapade han dem.
1 Mos. 1: 27.

Sålunda berättar bibeln om människans tillblivelse. De första människorna hette som bekant *Adam* och *Eva*. Orden är hebreiska. *Eva* betyder 'leva', medan *Adam* helt enkelt betyder 'människa'. Det är härlett ur *adamá* 'stoff', varav ju människan skapades enligt samma berättelse.

Hos oss förekommer *Adam* som egennamn. En i viss mån appellativisk karaktär får ordet i sammanställningen *gamle adam*, varmed ju avses den naturliga ondskan, som finns inneboende hos var och en av oss och som vi förvärvat genom det första syndafallet enligt vår kristna trosuppfattning.

Man är likaså ursprungligen ett nomen proprium. I sanskrit kallas människornas fader *Mánu-*, varav *manu-* el. *mánusa* 'människa'. Germanernas stamfader omtalas i Tacitus' *Germania*, utkommen år 98 efter vår tideräkning, som *Mannus*. I äldre tid betydde *man* både 'man' och 'människa', en betydelse som ordet ännu har i engelskan och som det tidigare också haft i svenskan.

Ordet *människa* är av långt senare datum. Svenskan har ursprungligen fått det från fornsaxiskan (*men-nisco*), som ju var de första missionärernas språk. I viss mån får man väl också räkna med ett underhållet lån från tyskan.

Kvinna är eg. gen. plur. av *kona* (got. *qino*) 'kvinna; hustru'. Ordet förekom i äldre tid i sammanställning med *man*, t ex fsv. *kvinnmather* (*th* är beteckning för läspljud), alltså eg. 'kvinnlig människa' och isl. *kvinnmader* 'kvinna'. Jfr ags. *vífmann* och eng. *woman*. *Mader*, *man* betyder här alltså fortfarande 'människa'.

Mann är den vanligaste benämningen för en manlig individ också i alla estlandssvenska mål. I nuckö- och ormsömålen har man dessutom ordet *fägg*, pl. *fäggar*, som väl närmast motsvarar rikssv. 'karl'. Ordet förekommer i isländskan, där det har enbart plural form, *fedgar*, och betyder 'far och son'. Sing.formen i estlsv. mål är alltså sekundär. Ordet kan användas om både gamla och unga män tillsammans (karlar), men inte om enbart unga män. Man kan säga *än ongan mann* men inte *än ongan fägg*. Mest är det pluralformen *fäggar*, *fägga*, som kommer till användning. På Ormsö kunde en gift kvinna säga *fäggen* (bf sing.) om sin äkta hälft, däremot inte *min fägg*.

Den kanske vanligaste benämningen för 'kvinna' i nuckömålet var *mänске*. I ViKo kunde *mänск*, bf. *mänске* också betyda 'människa'. Detta ord är likaså en fem. avledning till *man*. Det förekommer bl a i lågtyskan, *mensche*, där det betyder 'gammal kvinna', och även i äldre svenska betyder ju *mänска* 'kvinna'.

Migg, pl. *migg*, som förekommer i nuckö- och ormsömålen, är den feminina motsvarigheten till *fägg*. Det betyder både 'hustru' och 'kvinna'. I isländskan

har det plural form, *mödg*, och betyder 'mor och dotter' (jfr ovan *fedgar*). Även här är alltså singularformen sekundär. Ordet kunde användas om gamla och unga kvinnor tillsammans men inte enbart om unga kvinnor. *Ain onga migg* betyder närmast 'en ung hustru', åtminstone åsyftas väl närmast en gift kvinna därmed. En ung kvinna däremot kallades *ain onga mänске* (även hon kunde naturligtvis vara gift).

Kälng NuOö el. *keleng* ViKo är en avledning till *karl*, alltså ursprungligen *kärling* (jfr *käring*), och kan likaledes betyda både 'hustru' och 'kvinna'. I ViKo och på Ormsö var det det vanligaste ordet i denna betydelse. Nu hade vanl. *migg* för 'hustru' och *mänске* för 'kvinna'. *Kälng* var vanligare i äldre tid.

Kona, pl. *kono* 'hustru; kvinna' förekom enbart på Runö. Sms. *sonakuno* 'sonhustru' har tidigare också förekommit i NuViKo.

Utmärkande enbart för nuckömålet var formerna *tai* och *tår* 'manfolk' resp. 'kvinnfolk'. Dessa återgår egentligen på de deiktiska pronomina mask. *tä*, *taï*, fem. *tår* (jfr isl. *their*, fgotn. *thair*), som substantiverats, varvid diftongen, resp. vokalen förlängts. De ifrågavarande pronomina är som bekant kortstaviga. En senare utvidgning är formerna *taias-fålk* och *tåras-fålk* med samma betydelse.

En substantivering av liknande slag är *hån* 'hustru; kvinna' (av *hån* 'hon'). Därtill: *hånas mänске-bån* 'kvinnsperson'. En motsvarande maskulin beteckning förekommer väl enbart om djur, t ex *hannas katt* 'hankatt'.

Människa heter vanl. *mänске-bån* NuOöRu. I ViKo kunde dock även *mänск* betyda 'människa'. *Mänске-bån* förekom inte där.

Som framgår av redogörelsen ovan är benämningarna för de här ifrågavarande orden mest nyanserade i nuckö- och ormsömålen. Isländskan och fornsvenskan hade ett stort antal benämningar för 'man'. En sådan var isl. *gumi*, fsv. *gumme* (got. *guma*, lat. *homo*), som bl a återfinns i sms. *brudgum*. En rest av detta ord finns måhända kvar i estlsv. *bruко-mann* (stavelsen *-ko*). Ett förtydligande mann har tillagts.

H. L.

Döda

- Hans Beckman, född den 21 jan. 1905 på Ormsö, avled den 21 jan. 1972 i Stockholm.
 Änkefru Mina Brunberg, född Klippberg den 27 februari 1887 i Rickul, avled den 10 dec. 1971.
 Johan Nyblom, född den 18 maj 1894 på Ormsö, avled den 29 dec. 1971.
 Änkefru Elisabeth Palmkron, född Sjöström den 26 mars 1887, Neve, avled i oktober 1971.
 Johannes Ringberg, född den 25 nov. 1897 i Rickul, avled den 6 jan. 1972 i Nacka.
 Lars Rönnberg, född den 21 nov. 1904 på Ormsö, avled den 21 nov. 1971 i Stockholm.
 Johannes Vikman, född den 24 jan. 1889 på Nuckö, avled den 11 febr. 1972 i Örebro.
 Axel Gerhard Vogel, född den 17 jan. 1906 i Reval, avled den 15 dec. 1971 i Stockholm.
 Hans Öman, född den 8 juli 1898 på Ormsö, avled den 17 jan. 1972 i Stockholm.

Vår kära Mor
Mormor och Farmor

Julia Schönberg

född den 8 juni 1888
har i dag lugnt och stilla
insomnat. Djupt sörjd och saknad
av oss, syster, samt övrig släkt
och vänner.

Eskilstuna den 10/8 1971

SVEA och KARL-GUSTAF
EDVIN och GULLAN
BRITTA och ROBERT
LYDIA och TORE
SVEN och ELVY
Barnbarn och Barnbarnsbarn

Tack o Gud för vad som varit
Tack för allt vad Du beskär
Tack för tiderna som farit
Tack för stunden som nu är.
Tack för ljusa varma vårar
Tack för mörk och kulen höst
Tack för redan glömda tårar
Tack för friden i mitt bröst.

Min älskade Make
vår käre Far
Farfar och Morfar

Lars Rönnberg

* 21/11 1904
† 21/11 1971

har lämnat oss.

GERTRUD
HENNING och BIRGIT
INGRID
Barnbarnen
Släkt och vänner

Vi hann ej säga Dig farväl
ty döden kom så fort
men låt oss säga Dig vårt tack
vid evighetens port.
Tack käre Make och Far.

Min älskade make
Vår käre far och farfar

Arvid Schönberg

* 5/10 1895
† 17/2 1972 i Norrköping

har lämnat oss i djupaste sorg
och saknad.

ELISE
CARL och MARGARETA
HARRY och RUT
Barnbarn, syskon och övrig
släkt och vänner.

August Östergren

född på Rågö den 4 nov. 1896
död den 16 januari 1972
i Djursvik, Söderåkra.

Jordfästning har ägt rum i Söder-
åkra kyrka den 23 januari 1972.
Vila i frid!

Sv. Ps. 570.

Rudolf Sjölund

* 25/11 1903 på Rågö
† 11/12 1971 i Stockholm

har plötsligt lämnat oss i sorg
och saknad.

ALMA OLLE EVA
MARTA MATTIAS
samt syskonbarn i Sverige
och USA

Min älskade Make
vår käre Far

Johannes Ringberg

* 25 november 1897

lämnade oss i dag.
Sörjd och saknad av oss, syskon,
övrig släkt och vänner.

Nacka 6 Jan. 1972

ELFRIDE
HOLGER och GUN
ASTRID och STAFFAN
HELGA

Vår kära Syster

Lisa Wiberg

född den 14 maj 1883

har i dag lugnt och stilla
insomnat.

Eskilstuna den 24 nov. 1971

SYSKONEN
SYSKONBARN
Övrig släkt och vänner

Han har öppnat pärleporten,
Så att jag kan komma in.
Genom blodet har han frälst mig
Och bevarat mig som sin.

Vår älskade Mor
Mormor och Farmor

Katarina Holm

född Ahlblom
* 20 September 1895
† 13 Februari 1972

har lämnat oss i djupaste
sorg och saknad.

AGNETA
KATARINA och JOHAN
AXEL och LINA
IVAR och INGRID
ALGOT och IDA
Barnbarn
Övrig släkt och vänner

Lycklig Mor som nu fått flytta
till en skön och bättre värld
där hon nöjd och fri får vara
ej av sjukdom tärdd.
Men ett tomrum det dock bliver
efter älskad mor så kär
som ej fyllas kan i livet
då hon gången från oss är.

Vår kära lilla
Mor och Farmor

Katarina Arvik

f. Grundström
* 18/6 1888
† 30/11 1971

har stilla insomnat, lämnande oss,
syskon, släkt och vänner i djup
sorg och saknad.

Norrköping den 1/12 1971

ALBIN och GUN-BRITT
EDVIN och BRITTA
AXEL och ELSA
Barnbarnen

Tack mor för ljuset som Du lät
på barndomsstigen falla.
Tack mor för Dina tusen fjät
och Dina mödor alla.
Din störda ro, Din tysta strid,
Din kärlek varm, Din ömhet blid
allt gott som vi fått röna
Vi kunde aldrig löna,
Gud ger oss många gåvor
Men han ger oss blott en Moder.

Min älskade Maka
kära Mor, Svärmor och Mormor

Elisabeth Grönberg

född Timmerman
* 18/2 1884

har i dag insomnat.
I ljust och tacksamt minne
bevarad av oss, syskon, övrig
släkt och vänner.

Sollentuna den 9 januari 1972

ANTON
Emma och Ivar
Carl-Ivar och Anne-Christine

VASSBUKEN — SILVRET UR SJÖN

Vippalbygdens ansikte var vänt åt havet till

Johannes Koppelman, född den 3 sept. 1891 i Brask by i Vippal, berättar. — Nedtecknat och översatt från estniskan av A. Samberg efter bandupptagning i Nora Hammarby den 2 okt. 1971.

Tiden, när vassbuksfisket var i gång, minns jag rätt väl. Jag var liten grabb på den tiden, å jag minns då det fiskades, å då fiskare lade till vid stranden i Ristna (Korsnäs-Kåsnäs). Där var Smens Johan och vår gubbe (min far) och Hesvi Johan, och då gick vi till Ristna strand, för där gick fiskare opp — stor strand — och där blev vassbukan kokad, och där åt man. Hade man ätit, då plockades näten i båten och åter till sjöss. Och varje morgon fick man en lagom stor del. Pengar fick man rätt så mycket, på dem var det ingen brist. För ett mått vassbuk fick man 5—6 rubel, och i en fångst varje morgon fick man så där 50—60 mått, ibland mera, ibland mindre, hur det föll sig. Fisken fördes till Baltischport, där den saltades och därifrån den bästa vassbukan — förpackad i amerikanska burkar — skickades direkt till Ryssland och till andra länder. Skötarna hade man köpt av fiskare ifrån andra sidan Reval, ifrån strandbygderna i Viru. Fiskare från Vippal var själva och hämtade skötarna i Reval.

4—5 kilometer ifrån land gick man ut, till Gräsgrund — dit det var omkring 10 km — och mellan Ristna och Odensholm. På våren fiskade man inte så mycket; på våren var vassbukan inte så mycket i pris, för den var mager då, men under augusti månad blev fångsten bäst, och då fick man den bästa vassbukan.

Till Gräsgrund har jag varit — jag kan inte säga hur många gånger, men ett mycket stort antal gånger har jag varit där. Under nätter har jag sovit där och ätit där och gjort rackartyg där, som pojkar brukar göra. 25 båtar var det, däribland allt ifrån Baltisch-

port och Rågöarna till Neve. Man fiskade på hösten ända till tiden kring Martinsdagen. Då ställde var och en sina nät på stranden i sina näthus, torkade näten, och på våren började man åter från början. Man tog först fram strömmingsskötarna, men senare blev det åter vassbuksskötär.

Vassbuk fiskade man många, många år; men sen så försvann vassbukan. Jag minns inte riktigt vilket år det var som den försvann, var det 1910 eller 1915 eller däromkring. Den försvann så, att den var fullständigt borta under 10 år; inte en enda vassbuk såg man då. — Men så började det komma maneter, manettdjuren i sjön återvände; de hade varit borta de med. Och när maneterna började återvända, då kom vassbukan också — se, maneten är mat för vassbukan. Och då blev det på nytt vassbuksfångst. Mången hade sina vassbuksskötär kvar ännu. — Vävars August köpte skötär av Pets Johan. Och mången köpte sina nya skötär. Man band vassbuksnät i Reval; de var rätt djupa, 300—500 maskor var deras djup, dvs. höjd.

Fångsten av fisk var nu blandad, strömming och vassbuk om vartannat. Men ibland var fångsten så ren att inte en enda strömming var med i den. Fångsten av vassbuk var i början god, och vassbukan var i pris. Men i och med att fångsterna blev större, sjönk också priset på fisken — under denna tid hade man ju inte mera så stor marknad för vassbukan som förr under tsartiden.

Flundra fiskade man också. Den bästa flundran fick man under högsommaren i augusti; då var den finast och tjockast. Under mina pojkår fångade man flundra på rätt grunt vatten. Nu under Estlands självständighetstid var djupet på flundernäten 10—11 maskor och mera. Undan för undan gjorde man näten djupare, fiskade på djupare vatten och fick mera fisk. Flundran köptes direkt på stranden av

Min älskade Make
min kära Pappa
vår Farfar

Hans Beckman

* 21 Januari 1905
† 21 Januari 1972

har lämnat oss, övrig släkt
och vänner i stor sorg och saknad.

ALVINA
BIRGER och MAUD
Ann-Catrin Lena

Ditt hem som Du älskat
där blommor har spirat,
det lämnar Du nu
för en skönare värld.
Den tomhet vi känner
kan ord ej beskriva
hav tack för det goda
Du sått på Din färd.

Vår älskade syster

Lovisa Treiberg

* 15/4 1896
† 8/8 1971

har stilla insomnat
efter en lång tids sjukdom.

Syskon
Syskonbarn

Vad Du lidit ingen känner,
ty Du själv Din börda bar,
syntes glad bland Dina vänner,
när Du kanske plågad var.
Frid över Ditt vackra minne!

Min älskade Make
Vår käre Far och Farfar

August Selin

* 26/1 1884

har stilla insomnat. I ljust och
tacksamt minne bevarad.

Södertälje den 7 febr. 1972.

KATARINA
Edvin och Lydia
Gunvor
Harald och Inger
Katarina, Johan
Släkt och Vänner

Tack, käre Far, för de tusen
stegen
för oss i kärlek Du trampat har.
Du gick den längsta, den tyngsta
vägen
och alltid redo att hjälpa var.

Martha Appelblom

Fisket på Nargö

Näten stenas på Holms-stranden.
Omkring 1905.

Alltsedan den första bosättningen på Nargö eller "Holman", som öborna själva kallade sin ö, var fisket antagligen den enda inkomstkällan.

Befolkningen hade bosatt sig vid stränderna runt ön. Där byggde de sina hus med fri utsikt över havet.

I äldre tider — segelbåtarnas tid — var fisket ett hårt yrke. Bläste det upp till storm, kunde det hända att näten blev kvar i havet eller att folk satte livet till vid bärgningen. Ej heller var det så lätt att få avsättning för fisken. Många ungdomar gav upp. Pojkarna tog hyra på båtar och flickorna flyttade till staden, gifte sig och blev stadsfruar. De äldre var segare och höll ut. Men hur länge?

Några år innan första världskriget bröt ut evakuerades alla, då ön blev befästningsområde. Efter kriget återvände de flesta och fortsatte där de slutat. Många hade dock skaffat sig andra yrken och stannade kvar i Reval och blev stadsbor.

lantbor i trakten. 6—7 häståk kunde stå och vänta på stranden om morgnarna på de ifrån sjön med sin fångst kommande fiskarna. Någon fångst förde man till Baltischport, där den köptes av fiskhandlare i stan eller av någon till stan inrest lantbo. Självt saltade man in flundra åt sig till vintern. All slags fisk hade man till vintern: vassbuk, flundra, strömming, sik.

På tal om sik så lämpade sig inte just våra vatten för sik. Siken kom nämligen upp i rätt så grunda och långgrunda vatten på hösten, när det redan började bli kallt. Då fiskade man sik för eget behov under Valkma i sjön mellan Valkma och Rågöarna; och vimma fiskade man i sjön vid Vippalåns mynning.

Strömmingsfiske — huvudsakligast på försommaren — förekom i Pets, där dagöbor fiskade strömming med ryssjor.

Till baron Rosen måste fiskare i Ristna-Kåshnes betala ett årligt 'arrende' på 3 rubel på varje båt. Det var för att gottgöra hovet i Vippal för det bränsle, som fiskare tog ifrån hovets skog, när de eldade på stranden. Gamla Kolviks Kristjan tog bara 1 rubel per båt av dem, som fiskade vid stranden i Kolvik (Kåleks), som hörde till Kolviks Kristjans ägor.

Nu var segelbåtarnas tid förbi. Motorbåtarna hade kommit i stället. Livet blev lättare och förtjänsten bättre. Det fiskades strömming, "kilo" (skarp-sill), flundra och torsk.

De här åren gick kilon väl till. Det var "fina fisken" som hade god åtgång, då salterier, rökerier och konserverfabriker hade kommit igång. Av den gjordes sprotlar och ansjovis som gick på export. Även av torsken gjordes konserver. Det som blev över såldes i fiskaffärer och på torget i fiskhamnen. Fiskesäsongen började så snart havet blev isfritt och varade till senhösten.

Under vintern fick fiskedonen en översyn. Kvinnorna lagade, "biggde", näten. Nya nät anskaffades och telnades av männen. Båten tjärades och målades. Nya båtar byggdes på sommaren, då man kunde vara utomhus.

När sedan fisket började, var det bråda tider. Hela familjen var engagerad. De äldre familjemedlemmarna skötte kilo- och strömmingsfisket, de yngre sysslade med torsk- och flundrefisket. Och alla fick sin andel av förtjänsten.

Innan näten lades ut stenades de, dvs. man band stenar som tyngder i undertelnen och plockade näten i båten, som var vinschad på land. Vanligtvis lade man ut 12 nät — 3 lagnar (1 lagna = 4 nät). I nätgårdens ena ände fästes en tötare (en stång med flagga) och som fäste ett ankare. I den andra ändan hade man en boj. Som flöten användes glasbollar. Med förenade krafter sköts båten ut och puttrade ut till sjöss. Nätläggningen sköttes av två man.

Nästa morgon vid 2—3-tiden drogs näten upp. Då stod kvinnorna på stranden färdiga att hjälpa till att vinscha båten på land och lösa näten. Man stod två och två på var sin sida av båten och skakade fisken ur näten. Fisken föll i båten, östes i korgar, sköljdes, packades i lådor och skickades till försäljning.

Förr åkte alla själva till staden med sin fisk. Senare kom man överens om att leja en man som skötte om den detaljen. Han fungerade även som försäljare och kassör vid fiskauktionen. Fisket var givande under mellankrigstiden, och nargöborna blev med tiden tämligen välbärgade.

Bemärkelsedagar

95 år

Johannes Klement, född den 8 april 1877, Rågöarna
Lisa Mittal, född Broberg den 17 april 1877, Nuckö

90 år

Lena Fahrman, född Koppelman den 16 april 1882, Nuckö
Katarina Alberg, född Lindström den 2 juni 1882, Ormsö
Tio Klingberg, född Sandsten den 5 juni 1882, Rickul
Pauline Söderman, född Laheman den 19 juni 1882, Vippal
Katarina Nyberg, född Lindkvist den 24 juni 1882, Ormsö

85 år

Maria Freiman, född Strömkvist den 4 april 1887, Rickul
Anton Koinberg, född den 15 maj 1887, Nuckö
Lilly-Viktoria Devid, född Matsson den 11 juni 1887, Nargö
Eva Borrman, född Vesterholm den 12 juni 1887, Rickul
Lina Tomingas, född Pöhl den 22 juni 1887, Reval

80 år

Anna Hallman, född Klamen den 3 april 1892, Vippal
Alide Greisman, född Sedman den 5 april 1892, Nuckö
Alexander Laning, född den 23 april 1892, Nuckö
Maria Alros, född den 25 april 1892, Ormsö
Maria Hahlberg, född den 3 maj 1892, Nuckö
Julia Vesterblom, född den 27 maj 1892, Odensholm
Tomas Benström, född den 24 juni 1892, Vippal

70 år

Lars Stenros, född den 6 april 1902, Ormsö
Johannes Heyman, född den 8 april 1902, Rågöarna
Johan Alkvist, född den 14 april 1902, Ormsö
Johan Rosenblad, född den 15 april 1902, Ormsö
Ida Schönberg, född Mählberg den 17 april 1902, Rickul
Anders Mark, född den 29 april 1902, Ormsö
Mathias Engman, född den 1 maj 1902, Reval
Lovisa Kubar, född Fagerström den 4 maj 1902, Vippal
Magdalena Lindman, född Grönlund den 5 maj 1902, Rågöarna
Gunnar Kühn, född den 7 maj 1902, Reval
Lonny Luther, född den 16 maj 1902, Nargö
Julia Stahl, född den 14 juni 1902, Rickul
Johannes Puskov, född den 18 maj 1902, Nuckö
Johanna Kaasik, född Timmerman den 19 maj 1902, Reval
Hilda Dreiman, född den 24 maj 1902, Nuckö
Gerda Imgard Rosen, född Lemberg den 31 maj 1902, Reval
Anna Suigusaar-Alexandersen, född den 18 juni 1902, Reval
Oskar Westerbush, född den 29 juni 1902, Haspal

60 år

Ferdinand Pihel, född den 3 april 1912, Nuckö

Agneta Kornblom, född Byman den 7 april 1912, Ormsö
Alma Wennberg, född Grundsten den 13 april 1912, Ormsö
Gottfrid Stenberg, född den 17 april 1912, Rickul
Johan Pihl, född den 19 april 1912, Ormsö
August Brees, född den 24 april 1912, Nuckö
Arthur Brees, född den 27 april 1912, Nuckö
Katarina Ahlblom, född Fagerros den 30 april 1912, Ormsö
Verner Edvin Luther, född den 4 maj 1912, Nargö
Elmar Vesterholm, född den 20 maj 1912, Rickul
Agneta Björkman, född Lilja den 24 maj 1912, Ormsö
Alice Besterman, född Heiman den 25 maj 1912, Rickul
Oskar Puu, född den 27 maj 1912, Reval
Katarina Aspelin, född Friberg den 27 maj 1912, Ormsö
Paulina Fagerlund, född Klingberg den 31 maj 1912, Rickul
Linda Pakk, född Lepp den 3 juni 1912, Hapsal
Linda Fagerström, född Söderman den 6 juni 1912, Vippal
Eugen Kirshakov-Vestersten, född den 12 juni 1912, Nömmme
Herbert Ruberg, född den 22 juni 1912, Reval
Valentin Reose, född 30 juni 1912, Reval

50 år

Elin Ingrid Engman, född den 2 april 1922, Rickul
Ellen Dagmar Lindström, född den 4 april 1922, Ormsö
Virginia Ingeborg Dovkont, född den 19 april 1922, Reval
Roman Stahlman, född den 19 april 1922, Nuckö
Anders Alexander Massalin, född den 21 april 1922, Ormsö
Helga Kilk, född Taman den 28 april 1922, Korkis
Erni Leonard Norrman, född den 4 maj 1922, Vippal
Ellen Jöers, född den 6 maj 1922, Nuckö
Olivia Ingeborg Polberg, född den 8 maj 1922, Rickul
Agneta Ingeborg Dreiman, född den 14 maj 1922, Nuckö
Elna Anita Kaup, född Tammik den 18 maj 1922, Nargö
Ants Hansson, född den 19 maj 1922, Dorpat
Helge Ivar Friberg, född den 20 maj 1922, Ormsö
Johan Enkel, född den 26 maj 1922, Ormsö
Amanda Anis, född Vinter den 3 juni 1922, Padise
Armilde Fogelqvist, född Laning den 7 juni 1922, Nuckö
Alice Laning, född den 7 juni 1922, Nuckö
Hilda Maria Strandsten, född den 13 juni 1922, Ormsö/
Rickul
Rolf Boris Mühlberg, född den 16 juni 1922, Reval
Ivar Lundkvist, född den 28 juni 1922, Ormsö
Meinhard Edvin Zeisig, född den 28 juni 1922, Nuckö
Irene Villsaar, född Vinter den 28 juni 1922, Korkis
John Egil Sigvard Berggren, född den 29 juni 1922, Ormsö
Miralda Henrietta Schlberg, född Rosen den 30 juni 1922,
Nargö

